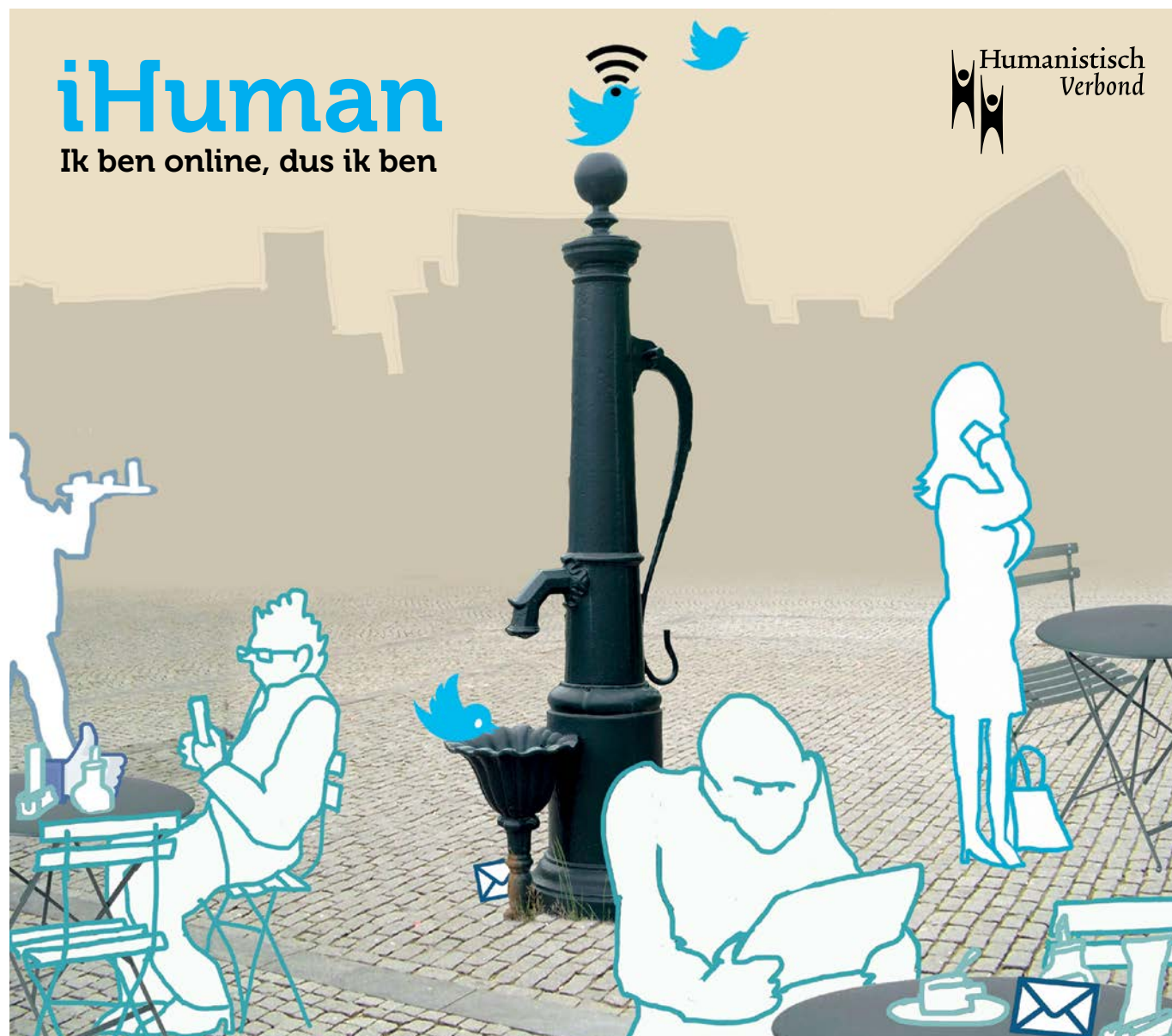
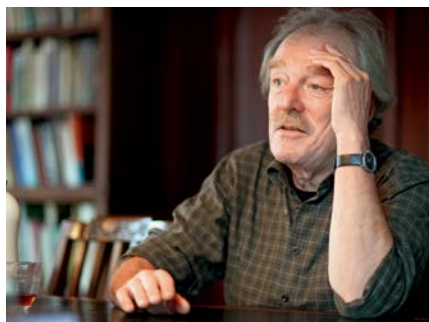

HUMAN

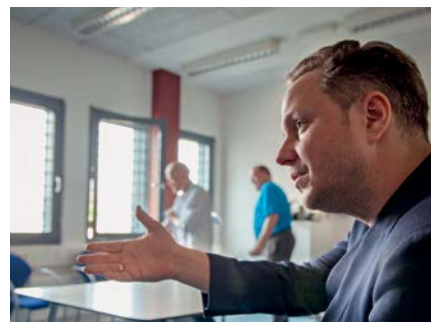
humanistischverbond.nl | nummer 2 2014

Kunst
De ziel in landschappen

Interview
Midas Dekkers

Op de werkvloer
'Onderweg' met gedetineerden

HUMANIST AAN HET WOORD

Roeland Ensie - Beeld: Jeppe van Pruissen

‘Elke levensfase heeft zijn voordelen’

Jasper Smits ging op vrij jonge leeftijd langdurig op reis. Het bracht hem belangrijke inzichten.

2 “Zelfbeschikking is voor mij belangrijk, maar alleen te begrijpen in de samenhang met de ander, de mensen met wie je leeft. Als achttienjarige heb ik een lange reis gemaakt. Een bewuste keuze om van huis weg te gaan. Het grootste deel van de reis besloeg misschien wel het terugkomen. Het besef ontstond namelijk dat ik wel op reis kon blijven, maar dat er dan van mij niet veel zou overblijven. Als je zo jong 26 weken op reis bent, verdwijnen alle verbanden op een gegeven moment. Dat was het ultieme beschikkingsrecht. Ik kon gaan en staan waar ik wilde, maar het betekende voor mij ook een grote leegte.

“Vrijheid is voor mij vooral een innerlijke zoektocht om me vrij te maken van de beperkingen die het leven nu eenmaal oplegt. Ik heb veel bewondering voor ouderen die beperkt zijn en toch nog kunnen genieten van wat er is. Vrijheid is ook ‘ja’ kunnen zeggen en je niet verzetten tegen datgene wat onvermijdelijk is in het leven. In mijn leven zijn er naast veel goede ook nare dingen gebeurd. Ik moest mijzelf daartoe verhouden. Accepteren dat ik het niet kan veranderen, maar er toch iets van kan maken. Als je de mentale vrijheid hebt om tegen vrijwel onmogelijke dingen toch ‘ja’ te zeggen, dan zit je *on top of the world*.

“Gelijkwaardigheid, een gelijkwaardige houding, is geen vanzelfsprekendheid in mijn werk. Bij leerlingen is de valkuilgedachte: ‘Je bent nog maar een kind’, bij ouderen: ‘Dat kunt u vast niet meer overzien’. Iemand voor vol aan blijven zien is voor mij een belangrijk gegeven. Als je je openstelt voor een ander wordt deze deel van jouw werkelijkheid.

“In mijn privéleven en werk ga ik om met mensen van verschillende generaties. Jonge mensen zijn in staat om een flexibiliteit aan de dag te leggen die mij inspireert en van ouderen leer ik voortdurend. Ze nemen mij serieus en ik hoop zelf later ook die jeugdigheid van geest te kunnen behouden. Tegelijkertijd vind ik het ook prettig dat er bij goed ouder worden een bepaalde verzadiging heerst. Dat je weet dat niet alles hoeft. Iedere levensfase heeft zo zijn voordelen.

“Verantwoordelijkheid vind ik een ingewikkeld begrip. Ik neem makkelijk verantwoordelijkheid op me. Dat komt voort uit mijn betrokkenheid. Wanneer het echter wordt opgelegd heb ik er moeite mee. Als samenleving hebben wij een verantwoordelijkheid voor elkaar, maar dat betekent niet iedereen maar verantwoordelijkheid geven en als het niet lukt je handen ervan aftrekken

Jasper Smits (Amersfoort, 1974) woont in Amsterdam. Hij studeerde humanistiek aan de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht en werkt als geestelijk verzorger bij De Zorgcirkel in Purmerend. Daarnaast doceert hij levenskunde en drama bij het Luzac College in Haarlem. Hij is vijftien jaar lid van het Humanistisch Verbond.

en zeggen: ‘dat is je eigen schuld.’

“Inspiratie haal ik uit goede gesprekken waarin ik mezelf kan zijn en tegelijkertijd wederzijdse uitdaging plaatsvindt. Van jongs af aan ben ik een enorme lezer. Boeken zetten mij aan het denken. Tijdens het lezen verhoud ik mij tot de wereld van een ander. Daarnaast is filosofie voor mij een belangrijke inspiratiebron. En dan met name de colleges die ik heb gevolgd aan de Universiteit voor Humanistiek, bij docent Fons Elders. Teksten van hem kan ik keer op keer als nieuw lezen. Hij heeft mijn denken enorm gevoed.”

‘Triodos past heel goed bij ons’

Per 1 januari beheert Triodos Bank het vermogen van het Steunfonds Humanisme. “We hebben onderzocht welke banken investeren in kwaliteit, duurzaamheid én een goed rendement geven op beleggingen”, vertelt René Willemssen, bestuurslid van de Stichting Steunfonds Humanisme.

“We hebben onderzoek gedaan naar verschillende banken, maar al snel bleek dat Triodos Bank goed bij ons als humanistische organisatie past. Levenskwaliteit en menselijke waardigheid staan bij deze bank centraal.”

i.devries@
humanistischverbond.nl

Ineke de Vries - directeur Humanistisch Verbond

Face to Face(book)?

Zo langzamerhand leer ik mijn begrenzings kennen. Ik ben geen homo digitalis en ik zal het ook niet worden. Ook niet later als ik met pensioen ben. Het heeft even geduurd voordat ik dat zonder een gevoel van tekortschieten onder ogen heb durven zien. Want de digitalisering is onontkoombaar en als directeur met een opdracht om het humanisme aansprekend en eigentijds over het voetlicht te brengen, moet je toch 'bij de tijd blijven'. Ik ervaar daar ook zeker de voordelen van: e-mailen, mobiel bellen, digitaal betalen, routebeschrijvingen opvragen, een appartement voor de vakantie boeken en via Google Maps kijken hoe het ligt. Echt heel handig. En daar ligt zo ongeveer de grens: geen Facebook, geen Twitter, wel LinkedIn. Althans, een poging daartoe, want veel verder dan het accepteren van uitnodigingen en iemand feliciteren met zijn of haar nieuwe baan - wat dan weer helemaal geen baan blijkt te zijn maar vrijwilligerswerk - kom ik tot nu toe niet.

Ook zonder de sociale media doen de e-mail en mobiele telefoon al een flinke aanslag op mijn aandacht en tijd. En vaak om misverstanden uit de wereld te helpen die via verkeerd begrepen e-mailverkeer zijn ontstaan. Lang niet alles is geschikt om digitaal met elkaar te delen, zeker niet als je iets dwars zit, of iets anders wilt of denkt dan de ander. Want die mail kan niet te lang zijn, daar is de mail niet voor. Lange mails leiden tot verzuchtingen en half lezen. En voor je het weet versterken die mails het onbegrip en wordt er niet meer gepraat. De mail verleidt mensen tot het uit de weg gaan van contact en dus mis je de ogen die boekdelen spreken en de toonhoogte waarin de onderliggende emotie doorklinkt.

Ik ben meer een mensen-mens dan een digitaal mens. Iemand die het vooral moet hebben van gezichten, stemmen, fysieke aanwezigheid. Om erop te kunnen vertrouwen dat ik iemand begrijp en om tot nieuwe gedachten te komen. Tijdens een lezing van Joke Hermsen over tijdsbeleving en kairos realiseer ik me waarom de sociale media op mij een verlamdend effect hebben. Het Griekse begrip kairos staat voor aandacht, rust, voor wikken en wegen om tot inzicht en het juiste moment van handelen te komen. Ik ervaar al voldoende druk van de actualiteit, van de snelheid en veelheid van de informatie die op me afkomt en te weinig ruimte en rust voor wat Hermsen noemt 'alerte bezinning'. Doe mij maar *face to face* en geen Facebook.

iHuman Inhoud

- 2** HUMANIST AAN HET WOORD
'Elke levensfase heeft zijn voordelen'
- 4** ACHTERGROND
De Twitterhersen van de iHuman
- 8** INTERVIEW
Midas Dekkers: 'Accepteer dat het leven geen zin heeft'
- 11** ACHTERGROND
Filosoof Kasper van Royen: 'Neem kleine vakanties van het onvermijdelijke'
- 12** OP DE WERKVLOER
'Onderweg' met gedetineerden
- 14** ESSAY
Terug aan het stuur!
- 16** ACHTERGROND
Singer-songwriters vertolken heftige verhalen
- 18** DE ETALAGE
Smaakmakers op iHuman Festival
- 19** COLUMN
Boris van der Ham: Het eerste afspraakje
- 20** JONGE HUMANISTEN
'Is er nog wat gebeurd?'
- 22** HUMEDIA
Kritiek op 'stemadvies'
- 23** COLUMN
Marli Huijter: Witte kap
- 24** HUMANISME EN KUNST
Rob Weddepohl: De ziel in landschappen

Ik ben online, dus ik ben

Dit nummer van Human verschijnt op Wereldhumanismedag, 21 juni. Die dag staat, net als dit themanummer, in het teken van informatietechnologie. Hoe verandert het internet ons nu we 24 uur per dag online kunnen zijn? Maken de iPad en de iPhone ons tot een nieuw soort mens? De iHuman? Kortom: hoe grijpt nieuwe informatietechnologie in op ons menszijn? Over deze vragen gaat een groot deel van deze Human. Reacties zijn welkom via human@humanistischverbond.nl

Hoe ver reikt de invloed van digitale technologie?

De Twitterhersen van de iHuman

In de wereld van internet en smartphones lijkt alles te draaien om het individu. De invloedrijke Franse filosoof Bernard Stiegler ziet digitale technologie echter als cultuurgood waar we als gemeenschap grip op moeten krijgen. Dan heeft het juist maatschappelijke potentie.

Yvonne Zonderop - Illustratie: Floris Tilanus

Volwassen mensen kunnen gehecht zijn aan hun mobiel, maar dat is niets vergeleken bij hoe tieners zich ermee verbinden. De meesten slapen naast hun smartphone. Ze zien het apparaat als een extensie van zichzelf. Met de komst van de iPhone en iPad lijkt ook een nieuwe mens, de iHuman, te zijn geboren. Deze nieuwe generatie illustreert onbewust een belangrijke stelling van de Franse filosoof Bernard Stiegler. Hij zegt: 'Er is geen scheiding tussen mens en techniek. De vele filosofen die altijd hebben beweerd dat mens en technologie twee afzonderlijke dingen zijn, zagen het verkeerd. De twee zijn juist innig met elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar; de mens staat aan de oorsprong van de techniek en de techniek aan de oorsprong van de mens - denk bijvoorbeeld aan het wiel of het vuur.' Stieglers ideeën winnen terrein, vooral in de academische wereld, maar ook daarbuiten. Nu het internet zo dichtbij is gekomen en ons leven op zo veel manieren beïnvloedt, willen we onze verhouding tot technologie opnieuw overdenken. Zijn ideeën zijn een interessante aanvulling op de dominante meningsvorming uit Angelsaksische hoek. Amerikanen zijn vaak geneigd de impact van digitale technologie op het individu te roemen. Stiegler beklemtoont juist dat technologie ons bindt. Technologie is cultuurgood dat wij gezamenlijk beleven en dat wij samen vormgeven. Het is volgens hem dus een vergissing om de digitale opmars te reduceren tot een zaak van particuliere keuzes. Mensen die zich vertwijfeld afvragen of ze nu wel of niet moeten meedoen aan sociale media, zullen steun vinden in Stieglers benadering. Op Wereldhumanismedag gaven Robert van Boeschoten, docent aan de Universiteit voor Humanistiek, en masterstudente filosofie Myrthe van de Klundert een interactieve workshop over zijn gedachtegoed. "Stiegler zegt: 'Alle mensen zijn technisch.' Maar wat betekent dat? Wat is de invloed hiervan op het mensbeeld dat binnen het humanisme wordt gebruikt?", vraagt Van Boeschoten. Denk aan de verlokkingen van Facebook, Tumblr, Pinterest of Twitter. Ze bieden een oceaan aan informatie en ze stimuleren dat we ruimhartig contact leggen en onderhouden. Maar ze brengen ook druk met zich mee. Wie ervan afziet, geeft in feite het signaal: 'Ik haak af.' Ziehier de interactie tussen techniek, maatschappij en individu. Wel of geen LinkedIn gebruiken is geen persoonlijke kwestie die los staat van je omgeving.

Twitterhersen

Technologische ontwikkelingen beïnvloeden onze cultuur, meer dan menigeen zich realiseert. Neem de ontdekkingen van de Amerikaanse taalwetenschapper Maryanne Wolf. Zij publiceerde een opzienbarende studie over de effecten van internet op ons brein. Tekst legt het op internet steeds vaker af tegen beeld: op Facebook wordt dagelijks voor vijfhonderd jaar aan YouTube-filmpjes bekeken en elke minuut worden er zeventien honderd video's op Twitter gedeeld. Onze hersenen consumeren beeld veel gemakkelijker dan tekst. Wie gaat nog lezen als we ook kunnen kijken? En wat is daarvan het effect op onze cultuur, die immers het woord als basis heeft? 'Mensen ontwikkelen Twitterhersen', schreef Wolf onlangs na nieuw onderzoek. We scannen teksten in plaats van ze te lezen. We gaan op zoek naar 'eye-bites' en besluiten dan om al of niet door te lezen. Woorden worden cliffhangers. Daardoor kost het ons steeds meer moeite om bijvoorbeeld een klassieke roman te lezen.

Foto: Hoi-Man Hau

Robert van Boeschoten:

‘Technologiebedrijven komen steeds met updates, zodat je je steeds weer moet aanpassen aan de omgeving die zij hebben ontworpen. Dan blijf je de consument’

Van Boeschoten zegt: "Stiegler roemt het werk van Wolf. Het is duidelijk dat toekomstige generaties anders zijn gestructureerd in de hersenen. Zij gaan op een andere manier betekenis geven. Maar blijft datgene dat wij waardevol vinden in onze samenleving dan nog herkenbaar? Het gaat zo snel, dat we niet meer weten hoe we de ontwikkelingen moeten interpreteren. In de jaren zestig zei de filosoof Marshall McLuhan al: 'Ik wou dat men die nieuwe technologie een tijdje met rust liet, zodat we de tijd konden nemen om uit te zoeken waar we staan.'"

Machtsverhoudingen

Maar daar laten de doorgaans Amerikaanse technologie-concerns zich weinig aan gelegen liggen. De digitale revolutie is wat hen betreft een en al hosanna. Internet stelt ons bij uitstek in staat als individu eigen keuzes te maken en dat is een kwestie van emancipatie, zeggen ze. Neem de woorden iPhone of iPad. Associeert u de 'i' met informatie, met internet, of toch vooral met ik en met individu? "Dat is omdat deze bedrijven hun gebruiker zien als consument, niet als burger", zegt Van Boeschoten. "Google en Facebook leven van advertenties. Toch is hun klant niet altijd koning. Bedrijven bepalen doorgaans de voorwaarden waaronder de gebruiker mag meedoen. Dat maakt de machtsverhou-

Myrthe van der Klundert:

‘Facebook is niet per se slecht, maar heeft wel beperkingen’

dingen ongelijk.” Van Boeschoten verklaart er de maatschappelijke verontwaardiging uit over onze verloren privacy.

“Mensen willen niet overgeleverd zijn aan bedrijven waarop ze geen vat hebben. Ze willen niet enkel als consument worden benaderd. En ze willen ook niet dat hun identiteit door zo’n bedrijf wordt ingekleurd.”

De oplossing van Bernard Stiegler is dat mensen de regie weer in eigen hand nemen. Ieder moet z’n best doen om te begrijpen hoe de techniek op hem of haar inwerkt. “Facebook is niet per se slecht, maar heeft wel beperkingen”, verduidelijkt Myrthe van der Klundert. “Waardering wordt gekwantificeerd in aantallen ‘likes’. Hoe moet je jezelf daarmee begrijpen?” Stiegler spoort ons aan dit soort vragen

Het boek van Clive Thompson verschijnt deze maand in vertaling bij Maven Publishing met als titel ‘We worden steeds slimmer’. Op 26 juni spreekt hij in De Nieuwe Poort in Amsterdam op uitnodiging van het John Adams Institute. Voor meer info: john-adams.nl

zorgvuldig te beantwoorden. Hoe beleef je vijftig likes? Voelt dat anders dan een compliment van iemand die je tegen het lijf loopt? Wat doet dat met je?

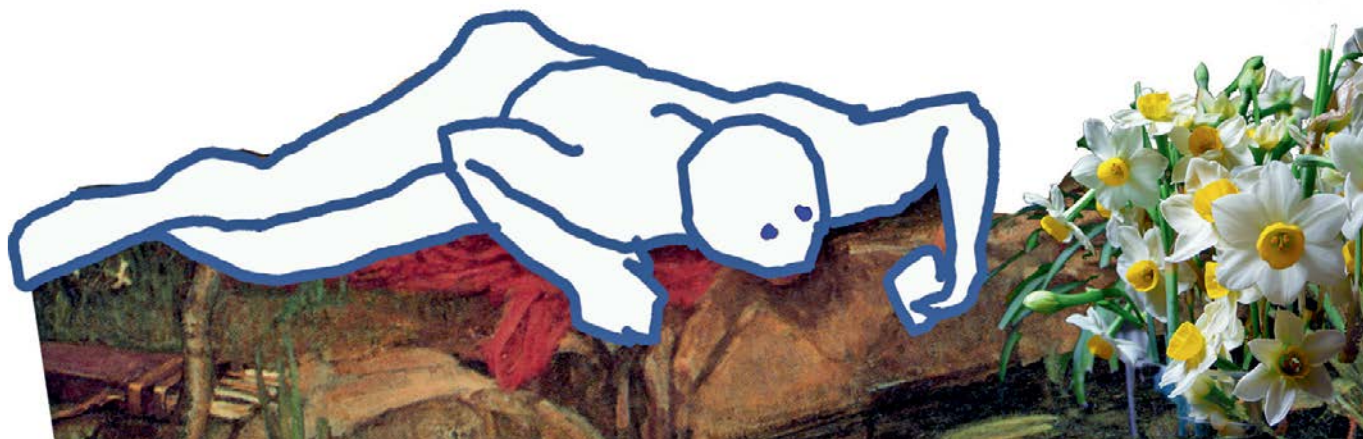
Naarmate de iHuman beter begrijpt wat technologie bij hem teweegbrengt, krijgt hij er grip op en kan ermee gaan spelen. Hij kan het aanwenden voor sociale doelen, niet enkel voor individuele. “Maar dat gaat niet vanzelf”, erkent Van Boeschoten. “Technologiebedrijven geven jou vaak niet de tijd om hun programma’s te doorgronden. Ze komen steeds met updates, zodat je je steeds weer moet aanpassen aan de omgeving die zij hebben ontworpen. Dan blijf je de consument.”

Ongelukkige liefde

De Amerikaanse journalist en dichter Clive Thompson deed vorig jaar precies wat Stiegler ons aanraadt: hij ging op zoek naar de manieren waarop mensen digitale informatie daadwerkelijk gebruiken. Zo sprak hij een vrouw van midden dertig met een ongelukkige liefde achter de rug. Ze vertelde dat ze de mailwisseling met haar ex maar niet kon weggooien. Het hielp haar enerzijds met de verwerking, maar aan de andere kant was het ook een sta-in-de-weg om van hem los te komen. Ze bleef zitten met een dubbelhartig gevoel, zo vertelde ze: ‘Heb ik er nu last of profijt van dat ik de hele correspondentie kan blijven lezen?’

Stiegler zou haar antwoorden: ‘Deze vraag geldt eigenlijk voor alle technologie. Enerzijds helpt het jou je verbeelding te stimuleren, anderzijds is het een gif. Technologie is farmacologisch, het beperkt je en verruimt tegelijkertijd je mogelijkheden. De waarde is afhankelijk van de omstandigheden en van het doel waarvoor het wordt ingezet. Het is essentieel om je daarvan bewust te zijn.’ Dus: maak van technologie een maatschappelijk gesprek. Doe niet alsof het louter een persoonlijke worsteling is, want dat is het niet. Zo draag je meer bij aan een goed begrip van nieuwe technologie dan wanneer je maar in je eentje op je timeline blijft zitten.

Van Boeschoten: “Stiegler spreekt van de politiek van het geheugen. Hij zegt: ‘Als we het ons niet toe-eigenen, laten we onze verbeelding over aan de technologieconcerns. Die

verwerven 'psycho-power.' Het moet steeds sneller en we moeten steeds meer."

En dat terwijl internet en sociale media wel degelijk nuttige sociale doelen dienen. Clive Thompson geeft er in zijn aanstekelijke boek 'Smarter than you think' diverse voorbeelden van. Hij beschrijft een achterstandsschool in Californië, waar leerkrachten de scholieren opdroegen hun opstellen te publiceren op internet. Plotseling schoot de kwaliteit van de teksten omhoog. Jongeren die met geen stok tot schrijven te bewegen waren, produceerden nu interessante teksten, gewoon omdat ze openbaar werden gemaakt. Ze ontvingen onverwachte complimentjes van een oudtante in Chicago of opbouwende kritiek van hun vroegere schooljuf.

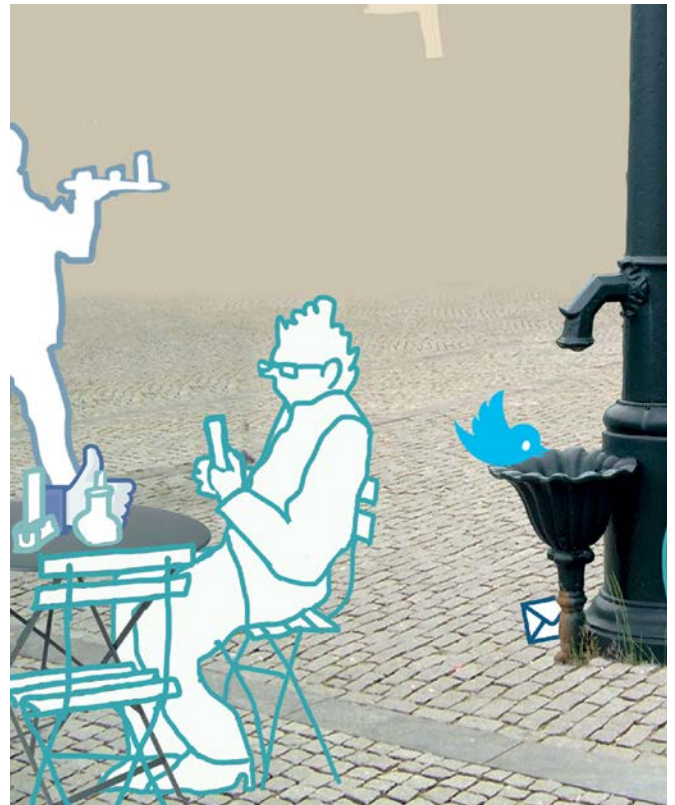
Yvonne Zonderop schrijft voor de *Groene Amsterdammer* een reeks artikelen met als titel 'Ons digitale leven'. Zie ook onsdigitaleleven.nl.

Tijdens het iHuman Festival, georganiseerd door de Humanistische Alliantie, leidt zij het discussiepanel met denkers en deskundigen over de vraag: Hoe vrij ben je?

Uitwisseling

Internet als een methode die alleen maar winnaars oplevert, bestaat wel degelijk. Net als sociale media die het maatschappelijke gesprek bevorderen. Thompson noemt als mooi voorbeeld de internationale website ravelry.com, waar vrouwen breipatronen uitwisselen en ondertussen een openhartig gesprek voeren over persoonlijke en politieke vraagstukken, zonder enig commercieel doel. Thompson noemt dit 'public thinking'. Met het gebruik van sociale media heeft deze publieke uitwisseling een enorme impuls gekregen, betoogt hij. Van Boeschoten: "Zo zie je maar, technologie

is zowel nuttig als gif, het is niet per se goed of slecht. Het hangt af van het gebruik en het doel dat wordt gediend." Zijn advies aan humanisten die grip willen krijgen op hun technologiegebruik luidt dan ook: "Ga bij jezelf na: Hoe gebruik ik het? Wat is het effect? Ga daarover in gesprek met anderen. Herkennen jullie dit? En dragen we hiermee een gezamenlijke waarde uit? Het gaat niet alleen om het individu, het gaat ook om de gemeenschap."

7

Socrateslezing 2013 op tv

Omroep Human zendt de Socrateslezing 2013 getiteld 'De nieuwe zijderoute' van Louise Fresco op donderdag 24 juli (14.15 uur, Ned. 2) uit. De hele serie 'Fresco's Paradijs' volgt vanaf 31 juli (wekelijks om 11.00 uur, Ned. 2).

Foto: Marjolaine Boonstra

2013 in beeld

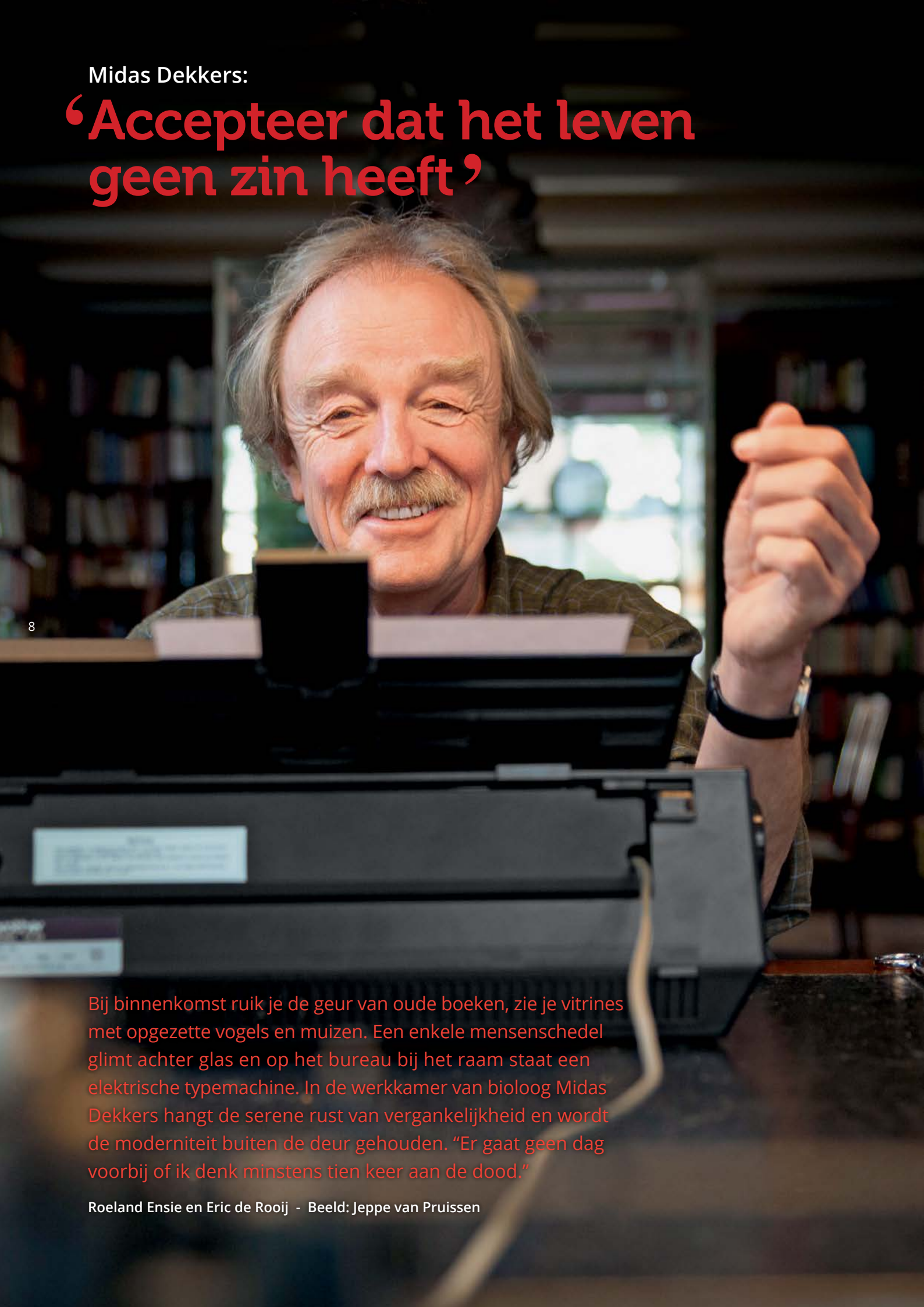
“In 2013 namen we ons voor meer naar buiten te treden met onze thema's, visies, lezingen en cursussen. En dat is goed-deels gelukt. Dat heb ik gemerkt aan het aantal enthousiaste bezoekers van onze evenementen, de mate waarin onze cursussen zijn bezocht en aan reacties uit de politiek, bijvoorbeeld over de vaak erbarmelijke situatie van atheïsten in de wereld. En nog nooit waren we zo aanwezig in de media!”

Ineke de Vries

Als u wilt weten hoe het Humanistisch Verbond cijfermatig heeft gepresteerd in 2013, en ook het verhaal erachter wilt lezen, kijk dan op humanistischverbond.nl/jaarverslag-2013

Heeft u geen internet?

Bel dan (020) 521 90 00 voor een geprint exemplaar.

A photograph of a man with grey hair and a mustache, smiling and sitting at a desk. In front of him is a black typewriter. He is wearing a dark watch on his left wrist. The background is a library with bookshelves filled with books. The lighting is warm and focused on the man.

Midas Dekkers:

‘Accepteer dat het leven geen zin heeft’

8

Bij binnenkomst ruik je de geur van oude boeken, zie je vitrines met opgezette vogels en muizen. Een enkele mensenschedel glimt achter glas en op het bureau bij het raam staat een elektrische typemachine. In de werkkamer van bioloog Midas Dekkers hangt de serene rust van vergankelijkheid en wordt de moderniteit buiten de deur gehouden. “Er gaat geen dag voorbij of ik denk minstens tien keer aan de dood.”

Roeland Ensie en Eric de Rooij - Beeld: Jeppe van Pruissen

"Ik was van plan nog iets lekkers te halen, maar het is er helaas niet van gekomen. Er moest zonodig iemand uitvoerig bellen over de film Noah", vertelt Midas Dekkers bij onze binnenkomst. Hij heeft koffie en thee gezet, later in het gesprek wordt een borrel geschonken. "Het aardige is dat 99 procent van alle dieren zonder problemen op die ark van Noach hadden gekund. Je krijgt dan een soort drijvende museale insectendoos, zonder spelden." Olifanten en giraffes zijn te groot, het omslagpunt lag bij de mens. Lachend: "Dus voor mensen was er volgens mij geen plaats op de ark."

Gelijkwaardigheid

Dekkers is stellig: "De natuur is geheel en al genadeloos, niet immoreel maar amoreel. Alleen het recht van de sterkste telt. Vandaar dat de natuur wars is van gelijkwaardigheid. Als alles gelijkwaardig aan elkaar is, zou de hele evolutie niet hebben kunnen plaatsvinden. In de natuur draait het om variatie. Alleen bij voldoende keuze is selectie mogelijk en is er sprake van ontwikkeling. In de mensenwereld is het al heel wat als een zaak dertig jaar bestaat, dan gaat de vlag uit en komt de burgemeester. In de natuur is er nooit een onderbreking geweest. U en ik en mijn poes en de vlooiën van mijn poes stammen allemaal in een rechte lijn af van die allereerste oercel. Wil je miljoenen jaren blijven bestaan, dan moet je afzien van elke moraal. Zo zouden wij mensen het ook heel lang kunnen volhouden, ware het niet dat wij vinden dat elk mens individuele rechten heeft en dat we niet alleen voor de soort maar voor elk individu respect moeten hebben. We willen ook dat het individu tot volle ontplooiing komt. Dáár is de natuur niet op ingericht. De hele structuur van genen en evolutie heeft met waardigheid of gelijkwaardigheid niets te schaffen." Dekkers spreekt ook liever niet over gelijkwaardigheid tussen man en vrouw, maar over respect. Tussen de seksen zijn er grote verschillen én grote overeenkomsten. "Niets lijkt zo op een man als een vrouw." Toch is het niet voor niets dat er mannen en vrouwen bestaan. "Een bioloog kan niet anders concluderen dan dat de verschillen tussen mannen en vrouwen heel nuttig zijn, anders zouden die er niet zijn geweest. Er ontstaan problemen wanneer in een cultuur de verschillen tussen mannelijk en vrouwelijk zo klein mogelijk moeten zijn. Dan botsen biologie en cultuur met elkaar. Het vervelende is dat de mensen die vinden dat mannen en vrouwen met hetzelfde respect behandeld moeten worden heel vaak de verschillen verdoezelen of zo klein mogelijk voorstellen. Eigenlijk kun je geen fatsoenlijk gesprek voeren met zulke mensen die niet goed uit hun doppen kijken."

Uitsterven

Met lede ogen ziet Dekkers aan hoe de mens met de natuur omgaat; een catastrofe lijkt onvermijdelijk. "Het hangt ervan af of de veranderingen die wij in de natuur hebben aangebracht zo groot zijn dat wij samen met de hele natuur ontploffen óf dat wij onszelf van

de aardbodem wegvagen." Hij is verbijsterd over het blinde geloof in economische groei. "Als het volgens de kranten goed gaat met de economie, dan bedoelen ze dat die groeit. Een kind van drie kan je uitleggen dat dit fout af moet lopen. Door afhankelijk te worden van groei verkankert de wereld. Dat is geen enkele politicus aan het verstand te brengen." Het zou volgens hem een zegen voor de natuur zijn als de mens uitsterft. "Wat mij betreft vandaag nog. In het radarwerk van de natuur zijn wij een stang die dwars door al die wieltjes en radertjes gestoken zit. Hoe eerder dat radarwerk die stang er weer uitspuugt, hoe beter." Om dan lachend te vervolgen: "Althans, jullie mogen van mij allemaal uitsterven, als ik het nog even mag zien graag." Toch lijkt uitsterven, gelet op de voortplantingsdrift van de mens, voorlopig niet aan de orde. "Elk levend wezen heeft als allerbelangrijkste neiging dat het wil blijven leven. Niemand wil dood, pathologische gevallen daargelaten." Ondanks alles is van alle dieren de mens hem het allerliefst. "Olifanten houden van olifanten en giraffes houden van giraffes. Laten we zeggen dat de mens het beste is wat god doordeweeks geschapen heeft,

maar dat hij stiekem op zijn rustdag even het allermooist in elkaar heeft gezet, de poes."

Sinds zijn jongensjaren denkt Dekkers aan de dood, een gruwelijk vooruitzicht. "Je bent schepper en dan maak je zoiets prachtigs als een mens. Heb je weleens goed in een mens gekeken? Wat daar allemaal zit aan bloedvaatjes, zo onvoorstelbaar

ingewikkeld en zo verschrikkelijk prachtig. En binnen honderd jaar is het stuk. Of een vogeltje eet een of ander insect, dan denk ik: Weet jij wel rotvogeltje wat een ontzettend gedoe het is geweest om van een insecteneitje een insect te worden?" In de ogen van Dekkers heeft elk beestje gevoel. "Als een dier geen gevoel zou hebben, dan kon hij niet bestaan. Je ziet het al bij een bacterie onder de microscoop, die kiest voor voedsel, niet omdat het zo voedzaam is en vol koolhydraten, nee hij voelt: Dit is lekker. Net als wij mensen. We gaan ook op het lekkers af en gaan het akelige uit de weg."

Ouderdom

Met zijn 67 jaar noemt Dekkers zichzelf oud. Hij is er tevreden mee. "Ik wil helemaal geen 53 meer zijn, dat ben ik al geweest. Op het moment dat je geboren wordt, zit er een programma bij je ingebouwd dat keurig wordt afgelopen. Er zijn nooit kinderen die eerst lopen en daarna kruipen. Op dat stomme internet hebben ze het over je kalenderleeftijd en je werkelijke leeftijd. Waanzin! Er is maar één leeftijd." Hij gelooft dan ook niet dat mensen straks 120 of 140 jaar worden, zoals soms wordt beweerd. "Het kan, mag en hoort niet. Bij onze manier van leven hoort de dood." Hij schetst het beeld van overbevolking, waarbij de jongeren de ouderen in de weg lopen. "De evolutie is zo verstandig om te begrijpen dat je beter die kinderen in leven kunt laten, want die zijn nog jong en fris, die oudelui gaan alleen maar bergafwaarts. En als je die honderd jaar te weinig vindt, dan moet je maar zorgen

‘Wil je miljoenen jaren blijven bestaan, dan moet je afzien van elke moraal’

Midas – Wandert Jacobus Dekkers,
(Haarlem, 1946) is waarschijnlijk
Nederlands bekendste bioloog.

Vanaf zijn achttiende levensjaar noemt hij zichzelf Midas, naar de grote boze wolf uit Donald Duck. Hij heeft een indrukwekkend oeuvre op zijn naam staan van vele jeugdboeken en non-fictie voor volwassenen. Zijn boeken worden gekenmerkt door een persoonlijke, ironische en humoristische schrijfstijl. Controversiële onderwerpen als bestialiteit en vergankelijkheid schuwt hij niet. Zijn werk vindt gretig aftrek en wordt vaak meerdere malen herdrukt. Dekkers heeft ook diverse programma's gemaakt en columns geschreven en voorgedragen, onder andere voor het programma *Vroege Vogels*.

dat je je tijd nuttiger besteedt, dat je aardiger bent tegen je medemens. We weten allemaal: Als je aardig doet tegen een ander dan krijg je vanzelf aardigheid terug." Acceptatie, zeker ook van je leeftijd, is in zijn leven een belangrijk begrip geworden. In een hoger doel gelooft hij niet. "Bij het accepteren van jezelf hoort het accepteren van het leven en bij het accepteren van het leven hoort het accepteren dat het leven geen zin heeft."

Sociale media

Dekkers schrijft nog steeds op zijn vertrouwde elektrische typemachine. Bij zijn uitgeverij levert hij geen digitaal bestand in, maar kopij op papier. "Met doorhalingen en met in de marge alle corrigeertekens. Het is te danken aan mijn goede verkoopcijfers dat de uitgeverij dit van mij tolereert." Over

het digitale tijdperk is hij bijzonder kritisch. Hij heeft geen e-mailadres, geen Facebook en geen website. Zaken die hij zo veel mogelijk wil mijden. "Mensen schaffen computers aan om tijd te winnen, maar ik zie mensen de godganselijke dag achter die dingen zitten. Welke tijd hebben zij nou gewonnen? Vijftienvintig jaar geleden konden we ook zonder computers leven." Maar er is voor hem ook een meer filosofische reden om niet zijn leven rondom sociale media in te richten. "In het hele leven is de mens bezig met het aanbrengen van structuur om de chaos te vermijden. Dat begint al bij de geboorte. Het probleem met internet is dat er in de virtuele wereld geen enkele ordening is. Het is een chaos van feiten, meningen en kleuren waar je eigenlijk niks aan hebt. Daar komt bij dat mensen achter de computer zich de spin in het wereldwijde web wanen. Maar wij biologen weten dat er in een web veel meer dode en halfdode tegenspartelende vliegen dan spinnen zitten. Wie is de spin en wie is de vlieg? Internet vreet de privacy van de mensen op en dringt echt door tot in de kieren van je huis en de kieren van je hoofd. Wegen de voor- en nadelen van het systeem dan wel tegen elkaar op?" Dat hij door zijn afwezigheid op internet voor jongeren wellicht moeilijk vindbaar is deert hem niet. "Ik ga niet op internet

omdat die kinderen te lui zijn om iets anders te lezen dan internet. De ouderen moeten de jongeren beschaven en niet omgekeerd. Wij dienen jongeren aan te zetten tot het lezen van boeken en wij moeten niet om jong te blijven dat malle net op. Nogmaals, ik ben niet helemaal gek hoor, ik kan heus dat knopje van Google vinden. Maar het is geen levenswijze van mij geworden." Sowieso wekken digitale schermen zijn verbazing op. "Niet zo lang geleden bezocht ik de Galapagos-eilanden. Ik heb nog nooit zoiets moois gezien. Zo gauw als er een gekke vogel voorbij vloog pakten de mensen uit mijn groep als één man hun foto-toestelletjes. Die hebben alles alleen maar door een camera gezien. In het hotel zochten ze met elkaar de namen van de vogels op. Zo konden ze op het scherm zien wat ze die middag op

‘Het internet is een chaos van feiten, meningen en kleuren’

hun scherm zien wat ze die middag op echt hadden gezien. Ze komen thuis met een fototoestel vol herinneringen, maar hebben hun zintuigen niet gebruikt. Zintuigen zijn de voetjes van de ziel. Alle geluk, alle genot, alle kennis komt via de

zintuigen binnen. Wie zo idioot is om tussen zijn zintuigen en de wereld een scherm te zetten, verliest bijna het recht van leven."

Cafeetje

Ondanks dat hij schrijven het ergste vindt dat er bestaat heeft Dekkers na zijn laatst verschenen boek 'De kleine verlossing of de lust van ontlasten', al plannen voor een nieuw boek. "Ik hou heel erg van ouderwetse cafeetjes en die verdwijnen op het ogenblik met de snelheid van het licht. Mijn ouders hadden zo'n café met trijpen kleedjes en obers met platvoeten. Met het verdwijnen van deze kroegjes gaat ook een levensstijl verloren. Ik wil schrijven over de laatste oude kroegjes die er nog zijn. Mijn droom is om zelf nog een keer een klein cafeetje te hebben. Zo'n cafeetje dat pas om vier uur open gaat en waar alleen mensen van boven de 55 binnenkomen, die dan de hele tijd zeiken dat het vroeger beter was. Gelouterd gaan ze weer naar huis om de volgende dag weer bij elkaar te komen. Ik ben er naar op zoek, dus als ik er eentje vind: graag!"

Filosoof Kasper van Royen

‘Neem kleine vakanties van het onvermijdelijke’

Hoe blijf je staande in een wereld vol techniek? “Gebruik het als middel om je idealen te verwezenlijken”, zegt filosoof Kasper van Royen. Deze zomer begeleidt hij voor de Vrije Academie een aantal studiedagen over ‘mens en machine’.

Linda van Tilburg

Een interviewafspraken met Kasper van Royen is zo gemaakt. Even een berichtje via Twitter en hij reageert vrijwel meteen. De filosoof (1983) en columnist van een online tijdschrift voor kunst en journalistiek is op en top kind van zijn generatie, via smartphone en sociale media zo’n beetje permanent met de wereld verbonden. Verslingerd aan films en series waarin mens en technologie versmelten, zoals ‘Her’ en ‘Real Humans’. Van Royen werd in 2013 zelf onderdeel van een filmproject. Dat werd genomineerd voor een prijs door het Nederlandse Filmfestival. Deze korte film draait om een sms aan de filmmaker. En zoals bijna altijd bij de filosoof bestaat zo’n sms uit een hele lap tekst. Als ware het een brief. Maar bovenal is hij een denker, vol vragen en verwondering over wat techniek doet met ons mensbeeld. Eerder gaf hij aan de Vrije Academie cursussen over andere filosofische onderwerpen. Deze zomer gaat hij anderen tijdens een studiedag een dag lang voor in deze zoektocht.

Kunnen klassieke filosofen ons iets leren over die actuele thema’s?

“Zeker. Het intrigerende is dat je voortdurend uitkomt bij de interpretatie van het begrip techniek, waardoor blijkt dat alleen al dat voor meerdere uitleg vatbaar is. Een filosoof als Descartes bijvoorbeeld zag het menselijk lichaam als een machine. Wat mij opvalt is dat er geen wezenlijk verschil is tussen de moderne ict en, zeg maar, de traditionele techniek van machines, zoals vaak wordt gedacht. Nieuw aan het huidige virtuele contact is dat techniek voor het eerst verbonden is met ons innerlijk, met menselijke verlangens en drijfveren. Maar de angst dat het ons gaat beheersen, dat het vervreemdend

werkt, of juist ongekennde nieuwe mogelijkheden brengt; die twee uitersten van het spectrum zijn constanten in de geschiedenis.

“Het denken over techniek in relatie tot de mens heeft een lange traditie in de filosofie. Ik neem cursisten deze zomer als het ware mee op reis door die geschiedenis, aan de hand van opvattingen van filosofen, maar ook van andere cultuuruitingen. Ik laat bijvoorbeeld fragmenten zien uit films over robots en kunstmatige intelligentie. Daarbij komen fundamentele filosofische thema’s aan bod, zoals de vraag naar de vrije wil. In hoeverre zijn we afhankelijk van techniek? Hoe verhouden we ons tot technologie die steeds menselijker wordt? Durven we ons vertrouwen te geven aan een robot als we geopereerd moeten worden? En: wat doet techniek met de menselijke verantwoordelijkheid? Denk aan oorlogsvoering met drones. Wordt anderen geweld aandoen makkelijker als we het bloed niet zien vloeien?”

Welke vraag leeft het meest onder cursisten?

“Dat is niet zozeer een vraag, maar een aanname. Vrijwel iedereen gaat er al dan niet bewust vanuit dat er buiten de techniek zo iets bestaat als een ‘echte’ wereld. Zelfs de fanatiekste sociale mediafans, zoals mijn generatiegenoten, zijn altijd wel bezig om ervan los te komen. Blijkbaar hebben mensen een idee van iets ongerepts dat ze kunnen bereiken door hun computer uit te zetten. Een tamelijk romantische notie, die ik bestrijd. Ga de deur uit en je wordt onmiddellijk met technologie geconfronteerd. Neem alleen al zo iets vanzelfsprekends als het verkeerslicht. Techniek is overal en onlosmakelijk verbonden met de wereld waarin we leven. Die tegenstelling bestaat niet.”

Loskomen van techniek is dus een illusie?

“Je kan er natuurlijk tijdelijk aan ontsnappen door een dag lang in het bos te wandelen en je telefoon niet aan te raken. Ik probeer zelf een dag in de week de sociale media links te laten liggen. Dat zijn een soort kleine vakanties van het onvermijdelijke, die we vooral moeten blijven nemen. Het is goed de vanzelfsprekendheid van techniek te blijven bevragen. Dat houdt ons fris en scherp.”

Nog een tip voor humanisten?

“Wees kritisch op nieuwe technologische ontwikkelingen, maar keer je er niet vanaf, want juist dan raak je vervreemd. Aanvaard dat het bij onze wereld hoort. Heb er vertrouwen in dat datgene wat de mens maakt, kan worden gebruikt om goede dingen te doen. Voor humanisten is ‘vooruitgang’ geen waarde *an sich*, andere idealen zijn voor hen belangrijker. Houd dat voor ogen. Zie technologische vooruitgang als een middel en wend het aan om er humanistische waarden mee te dienen.”

Op de werkvloer

Roeland Ensie - Beeld: Jeppe van Pruissen

Wie Patrick Vlug, humanistisch raadsman bij de Dienst Geestelijke Verzorging binnen de Dienst Justitiële Inrichtingen.

Wat Een bezinningsbijeenkomst die wekelijks wordt verzorgd voor de gedetineerden.

Waar Penitentiare Inrichting Zoetermeer.

Wanneer Vrijdag 25 april tussen kwart voor elf en kwart voor twaalf.

Voor wie Gedetineerden die belangstelling hebben voor de humanistische levenshouding.

Waarom Door de groeps gesprekken en bezinningsbijeenkomsten – iedere week rond een ander thema – komen de gevangenen enigszins los van de voortdurende rol van gedetineerde. Het gaat hier om hen als mens. De bijeenkomsten vinden iedere vrijdag plaats in een ochtend- en een middaggroep. Regelmatig krijgt Patrick Vlug assistentie van vrijwilliger Wendy van der Geugten of Floor Franck, die ook een inhoudelijke bijdrage leveren.

Hoe Een thema wordt op diverse manieren behandeld: met een voordracht, gedichten, muziek en een gezamenlijke dialoog. Dat kan de aanwezigen op gedachten brengen die nieuwe inzichten bieden.

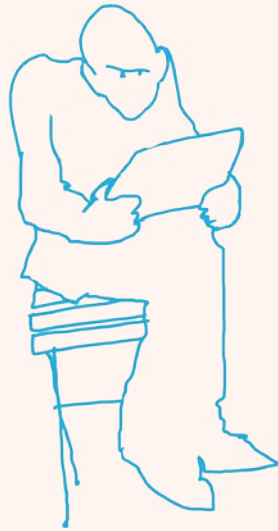
Over dit moment Vandaag is het thema: 'onderweg zijn'. In eerste instantie letterlijk, in de vorm van reizen en daarna als metafoor voor het leven. De ochtendgroep bestaat uit ongeveer vijftien deelnemers. De sfeer is luchtig en ontspannen. Een gedetineerde, duidelijk de gangmaker in de groep die veel lachers op zijn hand heeft, leest van een erg klein papiertje een kort, toepasselijk gedicht voor. Vlug introduceert het thema gevolgd door de clip 'Road to nowhere' van de Talking Heads. Bij mooi geprogrammeerde beelden worden vragen gesteld aan de aanwezigen. Over plaatsen die zij graag zouden bezoeken en of zij hun leven als 'onderweg zijn' beleven. Vlug legt in zijn overweging een link naar de situatie van de gedetineerden, die beperkend is. Dan de tweede clip, 'Onderweg' van Abel. Ten slotte een gedicht door Van der Geugten. Na de behandeling van het thema is er bij 'On the road again' van Canned Heat ruimte om met elkaar bij en na te praten, want de aanwezigen komen van verschillende afdelingen. Er is koffie, thee en voor ieder een gevulde koek.

Terug aan het stuur!

De mens als uitgangspunt

Esther Wit en Reine Rek

14

Wordt u wel eens gek van alle e-mails, sms-en, tweets en Facebookposts? Of bent u bang dat anderen er gek van worden? Dan herkent u zich vast in de critici van moderne informatietechnologie, die klagen: Dat kan niet goed zijn, communicatie door alleen maar snelle en korte interacties. Waar is de diepgang? Andere mensen zijn wild enthousiast over informatietechnologie. Hoe meer uitwisseling in snelle informatienetwerken, des te beter, vinden zij. Nieuwe technologie roept vaker deze reacties op: zorg en wantrouwen of enthousiasme en hoop. Ooit was ook het boek een nieuwe technologie. Ook toen ging enthousiasme gepaard met wantrouwen. Plato vond bijvoorbeeld dat ons geheugen erdoor verzwakte.

Hoewel informatietechnologie inmiddels eerder 'standaard' dan 'nieuw' is, worstelen we nog steeds met het juiste gebruik. Helemaal omdat het belangrijke menselijke vermogens beïnvloedt: denken, concentratie en contact. Voor een humanist extra reden om de oren te spitsen.

Vervlakkend De Amerikaanse schrijver Nicholas Carr is een van de bekendste critici. Hij richt zijn pijlen op ons gootie-tijdperk met bijbehorende technieken. In het boek 'The Shallows; What the internet is doing to our brain' legt hij uit dat internet ons oppervlakkig maakt. We zappen rond in netwerken van afleiding, prikkels en interactie. Het gezap en gesurf, de nieuwsgierigheid naar de laatste tweet, het voortdurend sms-en op je smartphone: het 'voelt' lekker, maar maakt ons ook gemakzuchtig. We verliezen de discipline en concentratie om tot verdieping te komen.

Carr vreest vervlakking. Hij is met zijn onderzoek naar de gevolgen van internet begonnen toen hij merkte geen boek meer te kunnen lezen omdat zijn concentratievermogen achteruit was gegaan. Veel van zijn vrienden – meest academici – gaven met schaamrood op de kaken toe dat ook hun concentratie verslechterde. In plaats van het verdiepende academische werk, surfden ze op internet, om de minuut hun mail checkend. Kwam van echte wijsheid, echt contact, echte kennis nog wel iets terecht? Deze angst en zelfs schaamte dat de zo hoog aangeschreven concentratie en diepgang wordt ondermijnd, is herkenbaar.

Creativiteit Aan de andere kant staan de enthousiastelingen. Wat hen betreft brengt Google vooral veel goeds. Daarnaast wijzen ze op de openheid, de democratische, en zelfs politiek revolutionaire aard van het internet. Op de informatiesnelweg bestaat geen monopolie en daar ontwikkelt zich een nieuwe gemeenschappelijke intelligentie: *wisdom of the crowd*. Het multimediale, snelle, beelden- en doorverwijzende karakter daarvan geeft, volgens een filosoof als Jason Silva, een heel eigen 'diepgang'. Het bevordert creativiteit en vernieuwing, gaat dogma's tegen en sluit beter aan bij onze sociale aard dan het alleen en in stilte gelezen boek. Ons brein is notabene zelf een netwerk! In plaats van te schrijven, maakt Silva liever korte filmpjes. En ook dit enthousiasme is herkenbaar. Wie werd tijdens de Arabische lente in Noord-Afrika nou niet blij van de rol van het vrije internet dat ouderwetse autoritaire regimes ten val zou brengen?

Het internet breekt oude machts- en denkstructuren open en verruimt de blik, toch? De twee perspectieven, die van de bezorgde critici en hoopvolle enthousiastelingen, doen iets met onze waardering voor de gebruikers van informatietechnologie. Degenen die overmatig veel internetten of twitteren moeten zich verantwoorden. Lezen ze nog wel eens een boek? Kunnen ze nog wel rustig van de ondergaande zon genieten? Of willen ze de zonsondergang versneld op een ultrascherp beeldscherm zien? Mensen zonder internet of smartphone ontkomen bijna niet aan het zelfoordeel een beetje ouderwets te zijn. Ze lopen achter en zijn vooral ... traag.

Eigen stuurman

In de tweestrijd tussen de bezorgden en enthousiasten en bijbehorende oordelen wordt de nieuwe informatietechnologie zelf als uitgangspunt genomen. Is het getwitter, ge-sms en gegoogel nu goed of slecht voor ons denken, ons contact en onze concentratie? De technologie is – in filosofentermen – de ‘actor’ geworden: de techniek handelt met ons, in plaats van andersom. Vanuit humanistisch oogpunt is het belangrijk om de mens de rol van ‘actor’ of handelende persoon te geven. Niet om te ontkennen dat technologie ons buitengewoon sterk kan sturen, maar om te erkennen dat wij de enigen zijn die het stuur kunnen terugpakken. Bovendien zijn wij zelf de enigen die kunnen bepalen welke kant we op willen. In plaats van een specifieke ‘betere’ technologie als uitgangspunt te nemen, nemen we een betere omgang als uitgangspunt. Want of het boek of de smartphone nu beter zijn voor onze mentale vermogens – het is niet eenvoudig te zeggen. Onderzoeksresultaten zijn niet eenduidig en bovendien, de mens is niet eenduidig. Daarom is het goed om even afstand te nemen van het algemene gesprek en de algemene oordelen over informatietechnologie, en zelfkennis op te doen.

Zelfkennis

Want zelfkennis is cruciaal. Als je merkt dat je voortdurend snel van site naar site surft en weerloos meegesleurd lijkt te worden door de ‘rush’ van afwisseling,

zonder ooit ergens aan te komen, kun je vermoedelijk wel wat langetermijnconcentratie gebruiken.

De diepe concentratie heeft niet voor niets een goede naam: we kunnen ervan genieten en hem in de veelheid van indrukken gaan missen. Hoewel dit eenvoudig klinkt, ligt aan dit perspectief een andere gevoelskleur ten grondslag dan aan de internetkritiek van Carr. Je kunt je smartphone uitzetten omdat de samenleving ten onder gaat aan vervlakking. Je kunt hetzelfde doen omdat je graag even piano wilt spelen, een aandachtig gesprek wilt voeren of een boek lezen, wetende dat je deze vermogens belangrijk en waardevol vindt. Voelt u het verschil?

Voor anderen geldt het tegengestelde. Het snelle, flexibele denken en uitwisselen waar het internet ons in traint, heeft niet iedereen onder de knie. Een bepaald soort aandacht, een ander ritme komt niet tot ontwikkeling. Snel en verbindend denken vraagt om vertrouwen, openheid van aandacht en creativiteit. Het flexibele vermogen om snel te schakelen is ook een vaardigheid die om oefening vraagt, maar waarvan we kunnen genieten en die waardevol is. Beide vormen van aandacht hebben een eigen flow en ritme, eigen valkuilen en kwaliteiten.

Humanisme kenmerkt zich door het verlangen naar ontwikkeling en het leren van verschillende vaardigheden. Zowel boek als smartphone zijn hulpmiddelen die onze ervaringen en denkopties kunnen verrijken, ieder op hun eigen manier. Misschien moeten we niet bezorgd of enthousiast zijn over de technologie zelf, maar over ons vermogen er goed gebruik van te maken en stuurman te zijn. Dat vraagt geen oordeel over het grote cluster ‘informatietechnologie’, maar vooral om zelfkennis, goed beheer en oefening.

15

Esther Wit en Reine Rek zijn werkzaam bij team Visie en Beleid van het Humanistisch Verbond.

Een persoonlijke toespraak bij een uitvaart?

Humanistische uitvaartbegeleiders

Een persoonlijke toespraak bij een uitvaart: een belangrijk moment. Maar niet iedereen spreekt of schrijft makkelijk. Humanistische uitvaartbegeleiders helpen de nabestaanden graag. Zij verzorgen een toespraak waarin het leven van de overledene centraal staat. Ook kunnen zij helpen bij het uitzoeken van muziek en poëzie, of de gehele ceremonie begeleiden.

Kijk ook voor een gesprek bij leven op:
www.humanistischeuitvaart.nl
 ☎ 0900-9005030

“We hebben gehuild, maar ook gelachen. Precies wat ik wilde. Heerlijk dat er mensen zijn die deze zware taak van je overnemen en een warme ceremonie verzorgen.”

Singer-songwriters vertolken heftige verhalen

‘Er zit een mens in dat uniform’

In *Your Song powered by humanism* vertolken singer-songwriters de soms heftige verhalen van militairen in liedjes die daarna online worden gedeeld. Ruimte geven aan ervaringen van militairen is de kern van het werk van humanistisch geestelijk verzorgers.

Saskia Markx - Beeld: Monique Mulder

Militair Robert Lichtenfeldt (links) met Maame Jones (rechts), de vertolker van *Your Song*. In hun midden staat humanistisch geestelijk verzorger Gösta Huijs.

Neem een verhaal van een militair, zoek een singer-songwriter, die er een nummer van maakt en deel het via sociale media. Dat is in een notendop *Your Song*, het idee van Ingeborg Takken, hoofd Dienst Geestelijke Verzorging bij Defensie. Dat idee is door Amy van Son (projectleider) in een concept gegoten.

“Er zit een mens in dat uniform”, legt Van Son uit. “Maar het verhaal van dat mens hoor je niet altijd, omdat niet alle militairen gemakkelijk praten over wat ze meemaken, of dat nou tijdens een oefening is of op een missie. De kracht van muziek is dat het hun verhaal vormgeeft en dat het hun emotie helder laat zien.”

Humanistisch geestelijk verzorgers krijgen militairen vaak wel ‘aan de praat’ over wat ze meemaken. Ruimte geven aan soms heftige ervaringen van militairen is immers de kern van hun werk. In *Your Song* schrijven ze de verhalen op, daarna worden ze omgesmeed tot liedjes. Door singer-songwriter Maame Jones

bijvoorbeeld. Zij draagt haar nieuwe cd op aan ‘haar militair’ Robert Lichtenfeldt.

“Hij belichaamt waarover ik zing. Er zijn zo veel taboes, ook in Nederland. Ik vind het sterk van Robert dat hij over dingen durft te praten en zijn gevoel laat spreken.”

Lichtenfeldt groeide op in een diplomatengezin. Hij nam na de scheiding van zijn ouders de rol van zijn vader over en tekende bij Defensie. Maar dat ging niet helemaal goed.

Alfamannetje

“Ik kon helemaal uit mijn plaat gaan als er iets misging in het veld, niet omgaan met negatieve emoties”, meldt hij aan de humanistisch raadsman Gösta Huijs.

Samen met Huijs werkt hij aan het anders omgaan met emoties. “Een man is iemand die gaat. Emoties komen later wel. Dat vond ik. Ik kan een alfamannetje zijn: de ‘tough guy’. Zo heb ik militairen ook altijd gezien. Als macho-mannen, met wapens, muni-

tie. Ik dacht: ‘Wat ik vind en voel dat hoeft niet iedereen te weten.’ Maar praten over wat me dwarszat hielp. Het is de belangrijkste les die ik heb geleerd. Als het moet, dan kan ik nu mijn emoties tonen.”

Huilen

Waarom koos Jones voor zijn verhaal? Net als zij woonde hij in Ghana en ‘er waren meer raakvlakken’. Wat haar raakte was zijn ‘verantwoordelijkheidsgevoel dat gepaard ging met zich groothouden’. De boodschap van haar nummer ‘*Grown man cry*’ is dat iedereen zichzelf moet kunnen zijn en dat mannen mogen huilen. Kwetsbaarheid is kracht, vindt ze. Van Son: “Ook al hebben de militairen er zelf voor getekend iemand te doden als het moet, de dilemma’s waarvoor militairen komen te staan, overkomen ‘gewone’ mensen niet. Een lied kan dat overbrengen. Ik merk dat het veel teweegbrengt, zowel bij de militairen als de vertolkers van hun verhaal.”

Als je vindt dat geen enkel dogma ons van onze vrijheid mag beroven...

...en je dus vindt dat geen enkele ideologie ons de wet mag voorschrijven, dan ga je nu naar **humaan.nu** en steun je het Humanistisch Verbond.

Grown man cry

(Tekst uit een deel van het liedje)

Couplet

There's nothing I can do
That's what we tell ourselves
I am just one girl
And I'm more than just a little scared
Why is it up to me
To go and make a change
I got nothing in my pocket
Am I the only one who cares

Refrain

Everybody wants to be a hero
But no one can stand
To watch a grown man cry
Pretending not to see cause it's so cold
And we're already tired
in our own lives

Meer weten?

Drie van de zeven liedjes staan online.
Aan Your Song *powered by humanism* werken tientallen mensen mee: militairen, humanistische raadslieden, bands, singer-songwriters, fotografen, journalisten en filmmakers. Kijk op your-song.nl

Your Song mocht zich verheugen op veel media-aandacht.
humanistischverbond.nl/humedia

Op 18 juni zond omroep Human de documentaire 'Your Song' uit van Eveline van Dijk (omroep.human.nl, zoek op Your Song).

Your Song is mogelijk gemaakt door het Humanistisch Thuisfront.

DE ETALAGE

Een terug- en vooruitblik op evenementen en activiteiten van humanistische organisaties.

Fanny de Groot

Via human.nl/organisaties vindt u een overzicht van humanistische organisaties en hun websites.

Smaakmakers op iHuman Festival

Ook dit jaar is Wereldhumanismedag weer groots gevierd. Zaterdag 21 juni stond in het teken van het thema 'iHuman: ik ben online, dus ik ben.' Wie het heeft gemist, kan nog veel terugkijken.

Facebook en smartphones zijn niet meer weg te denken uit ons bestaan. Maar wat doet het met ons om altijd online te zijn? Hoe beïnvloedt dat ons denken over contact maken? En hoe ziet onze toekomst eruit? In elk geval spannend en positief, volgens de Amerikaanse futurist en filmmaker Jason Silva. Hij is bekend van National Geographic en veelgevraagd spreker over technologische ontwikkelingen. Silva was een van de smaakmakers op het iHuman Festival in Haarlem. Een dag met discussie, debat, workshops,

ontmoeting, creativiteit en muziek. Hij toonde er zijn populaire 'Shots of Awe': korte films die hij 'philosophical shots of espresso' noemt. Ook ging hij in gesprek met de zaal en met filosoof Stine Jensen. "Technologie is een manier om tijd en afstand te overstijgen", zei Silva. "Wat betekent het als onze gedachten op een plek zijn die eigenlijk geen plaats is; 'cyberspace'? Wat betekent het als we via Skype met elkaar spreken en ons begrip van ruimte, tijd en afstand verandert? Ik vind dat een spannend idee." De lezing

van Jason Silva was via een livestream te volgen, net als het Humanitas-programma onderdeel 'Maakt internet eenzaam?' Het festival was een gezamenlijk initiatief van het Humanistisch Verbond, Humanitas, Centrum voor Humanistische Vorming, omroep Human, Universiteit voor Humanistiek, Hivos en de Humanistische Alliantie.

Meer weten of terugkijken?

Wereldhumanismedag.nl

Van prijsuitreiking tot discussiemiddag

In het hele land waren afdelingen van het Humanistisch Verbond actief tijdens Wereldhumanismedag. Zoals in Den Haag, waar ze een feestelijke bijeenkomst in het Nutshuis combineerden met de uitreiking van de humanistische prijs Haaglanden. Voorzitter Marjan

18

Steunfonds Humanisme

Als nalaten u een zorg is

Na een overlijden moet er in korte tijd veel geregeld worden. Dat gaat gemakkelijker als u zelf al een en ander heeft bepaald. Veel mensen vinden het moeilijk om daar over na te denken. Toch is het belangrijk dat op tijd te doen, want het geeft veel rust als deze zaken van tevoren goed geregeld zijn.

U kunt de Stichting Steunfonds Humanisme benoemen tot executeur. Het Steunfonds heeft deskundige mensen in dienst die uw laatste wens kunnen uitvoeren. Meer dan 50 jaar ervaring met deze vorm van dienstverlening staat borg voor zorgvuldigheid en integriteit.

De medewerkers van het Steunfonds

JA, ik wil meer informatie over een executeur van het Steunfonds Humanisme.

Vul onderstaande bon in of bel 020 521 90 36 of vraag de informatie aan via het formulier op www.steunfondshumanisme.nl

naam ☐ m ☐ v

adres

pc/woonplaats

telefoon

Stuur de bon in een envelop zonder postzegel naar:
Steunfonds Humanisme, Antwoordnummer 10938, 1000 RA Amsterdam

Het Steunfonds Humanisme is een werkstichting van het Humanistisch Verbond. Het Humanistisch Verbond zet zich in voor een humane samenleving. Meer informatie over het Humanistisch Verbond vindt u op www.humanistischverbond.nl

AANVRAAG INFO EXECUTEUR | HUMAN 2014

zelf denken samen leven

WERELD HUMANISME DAG 2014

"Ik ben online, dus ik ben"

iHuman Festival

Zaterdag 21 juni 2014
Philharmonie, Haarlem

Met Jason Silva, Stine Jensen,
Clairy Polak & Ad Verbrugge e.a.

www.wereldhumanismedag.nl

Duijm: "De prijs ging dit jaar naar een organisatie die met technische hulpmiddelen het leven van mensen met beperkingen en hun mantelzorgers makkelijker maakt. Geheel in lijn met het thema."

In Heuvelrug-Krommerij was er een discussiemiddag met een maaltijd en een wandeling. Onderwerp was het boek 'Lofzang op de internetgeneratie', een spraakmakend werk van de Franse filosoof Michael Serres. Organisator Ab Blaas sprak de hoop uit dat angst en weerzin jegens Facebook en smartphones mettertijd plaats zullen maken voor een nuttiger gebruik ervan. "Ik hoop dat mensen meer geïnformeerd raken en minder snel worden gemanipuleerd. Er zitten meer voordelen aan de nieuwe media dan nadelen."

Helden op televisie

Wie niet live bij de festiviteiten kon zijn of vroeg thuis was, kon op televisie genieten van de prachtige filmpjes van omroep Human over stille helden. Net als vorig jaar waren die speciaal voor Wereldhumanismedag gemaakt. Te zien waren vier portretten van cliënten van Humanitas die de vrijwilliger verrassen die hen heeft geholpen. Twee andere filmpjes, gebaseerd op het rapport 'Freedom of Thought' van de *International Humanist and Ethical Union* (IHEU), toonden atheïsten die voor hun overtuiging uitkomen. Daarnaast zond Human op 21 juni opnieuw de documentaire 'Oud Roze' en een tv-college uit 'Durf te Denken Xtra' met de Britse filosoof Alain de Botton uit.

Meer weten of terugkijken? Omroephuman.nl

Bezoekers van het iHuman Festival konden een opname bijwonen van 'Het Filosofisch Kwintet', het programma van omroep Human gepresenteerd door Clairey Polak en filosoof Ad Verbrugge. Deze en vier andere afleveringen over technologie en moraal worden vanaf 22 juni op zondag uitgezonden (12.10 uur, Ned. 2). Terugkijken? Omroep.human.nl/het-filosofisch-kwintet

Meer lezen?
humanistischverbond.nl/vandevoorzitter

Boris van der Ham - voorzitter Humanistisch Verbond

Het eerste afspraakje

Eigenlijk is er niet veel nieuws onder de zon. Toch wordt aan de opkomst van nieuwe informatietechnologie een geheel nieuw wereldbeeld opgehangen. Hyper-optimisten voorspellen een nieuwe wereldorde en de nieuwe mens. Pessimisten menen dat door sociale media de mensheid juist zal afstompen. Beiden lijken me onzin. Mensen gedragen zich niet wezenlijk anders op internet dan ze al eeuwen doen op andere plekken in de samenleving.

Wat zijn de sociale media anders dan een moderne vorm van ellenlang aan de telefoon hangen met je vrienden of doelloos in het winkelcentrum hangen en 'mensen kijken'? Dating-apps als Tinder waren vroeger de contactadvertenties in een krant. Bij het eerste echte afspraakje zijn de tortelduifjes van nu even zenuwachtig als toen. Natuurlijk, het leggen van contact via apps gaat sneller en is grenzelozer, maar de onderliggende menselijke verhoudingen blijven hetzelfde.

Toch is het beeld dat er een fundamentele verandering gaande is hardnekkig. Ook in het onderwijs. De afgelopen jaren is nogal eens beweerd dat in het onderwijs 'kennis' overbodig is geworden, omdat alles toch op internet te vinden valt. Waarom zou je nog een tijdlijn leren bij het vak geschiedenis? Dat is hopeloos ouderwets, stellen technologie-junkies. Met een druk op de knop verschijnt alles zo op je beeldscherm.

Die redenering doet me denken aan een professor van de Universiteit Utrecht die ik een aantal jaren geleden sprak. Hij had bij wijze van proef zijn studenten de opdracht gegeven om tijdens een college een kort opstel te maken over de verlichte ideeën van Francis Bacon. De helft van de studenten kwam met informatie over de twintigste-eeuwse schilder Francis Bacon, en babbelde wat over het gebruik van licht in zijn werk. De andere helft leverde de juiste informatie: over de zeventiende-eeuwse filosoof. Conclusie van de professor: als alle studenten op de middelbare school meer notie van tijd en geschiedenis hadden meegekregen, zouden zij deze klassieke google-fout niet hebben gemaakt.

Basiskennis en basisvaardigheden zijn onmisbaar om je weg te vinden. Juist nu, in onze vrije samenleving die bol staat van de nieuwe technologie. Met internet alleen red je het niet. Of je nu een wetenschappelijk artikel moet schrijven of een toekomstige partner gaat versieren.

JONGE HUMANISTEN

Nieuws en activiteiten
van de Jonge Humanisten:
[humanistischverbond.nl/
jongehumanisten](http://humanistischverbond.nl/jongehumanisten)
en facebook.com/jongehumanisten

Jonge Humanisten is het jongeren netwerk van het Humanistisch Verbond dat verdiepende en gezellige activiteiten organiseert voor mensen tussen 18 en 35 jaar.

Marc van Dijck

‘Is er nog wat gebeurd?’

Google, Facebook, smartphone, wifi-hotspots: internet geeft vrijheid en verrijkt, vinden Jonge Humanisten. Maar het is aan jezelf om er verantwoord mee om te gaan.

‘Gigantisch brak van gisteravond. Lekker de hele dag in bed series kijken.’ Dat was niet een heel handige tweet van zijn student. Bas den Herder (32), docent communicatie, stuitte erop toen hij in de les wilde laten zien dat Twitter openbaar is. En zij had zich ziek gemeld. Den Herder: “Zelf denk ik altijd na bij wat ik plaats. Hoe je je op internet presenteert, heeft invloed op je imago. Een avond met te veel drank zet ik natuurlijk niet op Twitter, een leuk congres wel. Daar maak ik bewust keuzes in.”

Dat doet Hanneke Poelmans (29) ook, maar ze heeft juist een tijdje zeer persoonlijke dingen gedeeld. “Toen had ik weinig geld en dat zette ik ook op Facebook. Dat maakte veel los. Eigenlijk was het fijn dat ik het had gedeeld, want anders had niemand er iets van geweten en had ik op Facebook moeten blijven doen alsof er niks aan de hand was.”

Charlotte van Hout (30) ontdekte de kracht van sociale media toen ze twee jaar geleden op zoek was naar werk. Haar huidige baan als consultant dankt ze aan LinkedIn. “Op LinkedIn kun je heel intelligent zoeken. Via mijn contacten bleek ik een lijntje te hebben naar veel mensen met interessant werk, en via LinkedIn kon ik ze makkelijk benaderen. Vervolgens heb ik met twintig mensen leuke netwerkgesprekken gehad.”

Van een paar uur per dag tot de hele dag door zijn de drie jonge humanisten online. Voor hun werk en privé. De sociale media staan altijd aan. Poelmans heeft alles: Twitter, Foursquare, YouTube, LinkedIn, Whatsapp, Google+, maar het actiefst is ze op Facebook. “Ik sta op met Facebook, en dan check ik dat eigenlijk de hele dag door.” Daarnaast beheert ze als communicatiemedewerker voor haar werk ook sociale media. Den Herder en Van Hout zijn vooral actief op Twitter. Beiden hebben niet de behoefte veel van hun privéleven te delen, maar wel meningen en interessante artikelen. Van Hout: “Op Twitter ging er voor mij letterlijk een wereld open aan mensen die dezelfde interesses hebben en die ik anders nooit was tegengekomen. Ik volg bijvoorbeeld een aantal humanisten. Dat verbindt; ik haal er inspiratie en ideeën uit.”

Blij

Met de mogelijkheden die internet biedt, zoals sociale media, zijn ze blij. Den Herder: “Internet geeft meer vrijheid, maakt onafhankelijker. Al die kennis die beschikbaar is, biedt mogelijkheden je als mens te ontwikkelen. Dat vind ik geweldig.” Poelmans: “Contact hebben en ervaringen delen is een behoefte van alle tijden, maar Facebook maakt het efficiënter. Met nieuwe technologieën zal het leven alleen maar handiger en slimmer worden. Je kan

tegenwoordig niet meer zeggen: ik kan geen band plakken. Dan lacht iedereen je uit en zegt: googel even een YouTube-filmpje.”

Kattenfilmpjes

Wel vinden de drie het hun verantwoordelijkheid om goed om te gaan met die digitale mogelijkheden, opdat ze het leven ook daadwerkelijk verrijken. Poelmans: “Ik las laatst: in een tijd dat meer kennis dan ooit beschikbaar is, besteden we een procent van onze tijd op internet aan echt verrijkende informatie en die andere 99 procent kijken we kattenfilmpjes. Dat klopt gewoon.” Maar het kan ook anders. Via YouTube

De Happy Humanist Award voor de foto die het creatiefst een ‘happy humanist’ uitbeeldt, is gewonnen door Paul Groenewegen. Van 9 tot en met 11 mei bezochten 32 Jonge Humanisten het Voorjaarsweekend in het Brabantse Eersel, waar de prijs speciaal voor was ingesteld. In plaats van op het ‘koppie’ wilde de organisatie eens de nadruk leggen op creativiteit en lichamelijkeheid. Thema was ‘De tuin van

Epicurus’. Sandra Koeling-Lem, een van de organisatoren: “In zijn tuin verzamelde de filosoof Epicurus vrienden om te praten en te genieten van het leven. Een van de sprekers op het weekend, Universiteit voor Humanistiek-docent Martien Schreurs, vroeg hoe onze ‘humanistentuin’ eruit zou zien. Die hebben we geschilderd: met bomen, muziek, dans, zonneschijn en een kampvuur om van te genieten.”

herontdekte ze haar interesse voor de piano. "Ik ben geabonneerd op een kanaal van iemand die pianoles geeft, en daar oefen ik mee. Echt les nemen lukt niet door mijn drukke leven, maar zo kan het wel."

"Die eigen verantwoordelijkheid is ook nodig om niet door het digitale leven te worden meegesleurd", vindt Den Herder. "Je moet die continue stroom uit kunnen zetten. Soms moet ik opletten dat ik niet de hele dag naar een scherm-pje staar." Probleem: in 'de echte wereld' gebeurt niet altijd iets. "Dan is het verleidelijk even op internet te kijken: is er nog wat gebeurd?"

Een schaduwzijde van internet is dat alle bewegingen sporen achterlaten. Persoonlijke informatie blijft ongewild op het web rondzwerven. "Wees bewust van wat je online doet", zegt Van Hout

dan ook. "Ik verbaas me er altijd over dat andere mensen niet zo hard nadenken over wat ze plaatsen. Mijn instelling is: ik let op, en verder hoop ik dat niemand kwaad wil met mijn gegevens die toch te vinden zijn."

"Ik ken de privacygevaars en weet dat alles wat ik op internet plaats voor de eeuwigheid is", zegt Poelmans. "Ik sta er ambivalent in. Ik wil niet uit angst maar uit vertrouwen leven. Internet en sociale media horen bij onze manier van samenleven en communiceren. Dit is het leven nu, ik wil niet aan de zijlijn staan."

Tweederangs

Een taak voor het humanisme vindt Den Herder kritisch nadenken over digitaal burgerschap. "Mensenrechten en democratie zijn belangrijke waarden voor het humanisme, en die zijn op

internet allesbehalve gegarandeerd." Hij wijst op privacy en een principe als netneutraliteit, wat inhoudt dat het internet voor iedereen toegankelijk blijft. "Google en Facebook zijn immense bedrijven met veel inzicht in ons privéleven. Daar zit geen enkele democratische controle op. Hun diensten zijn zogenaamd gratis, maar in de tussentijd verdienen ze met de informatie die je over jezelf geeft. En op Facebook zijn mensen helemaal niet gelijk. Je bent als je kapitaalachtiger bent meer waard, omdat bij jouw profiel betere advertenties kunnen worden geplaatst. Misschien komt er in de toekomst wel een premium Facebook voor West-Europeanen en een tweederangs Facebook voor een land als Senegal. Daar moeten we als humanisten over nadenken en positie in kiezen."

Jonge Humanist in... het welzijnswerk

Wie: Paul van der Gun (33) uit Utrecht
Wat: Coördinator van het chatproject Het Luisterend Oog, Humanitas Oost-Nederland

"Internet maakt een type contact mogelijk dat in de fysieke wereld niet kan: anoniem contact. Het Luisterend Oog ondersteunt via chat en dus volledig anoniem mensen die het moeilijk hebben. De grootste groep chatters zijn jongeren. Ze hebben te maken met pesten, scheiding van ouders of zelfs misbruik. Ze komen naar ons, omdat ze in een sociaal isolement zitten of het moeilijk vinden hun verhaal te vertellen aan de mensen om hen heen.

"Een humanistische waarde die ik in mijn werk belangrijk

vind, is autonomie. Het is mooi om te zien dat ook mensen met wie het helemaal niet goed gaat, toch in staat zijn er zelf iets van te maken. Onze vrijwilligers zijn geen hulpverleners die uitleggen hoe je een probleem moet oplossen. Ze laten de verantwoordelijkheid daarvoor echt bij de ander en luisteren vooral. Soms wijzen ze op mogelijkheden. "Over de rol van die anonimiteit heb ik me in het begin, toen ik zes jaar geleden naast mijn studie humanistiek zelf als chatvrijwilliger begon, wel verwonderd. Een deelnemer chat altijd met 'Humanitas', welke vrijwilliger er ook zit. Anoniem staat vaak voor afstandelijk, niet voor een veilige omgeving. Het tegendeel lijkt bij ons het geval. De anonimiteit zorgt dat mensen ons snel intieme dingen durven toevertrouwen.

"Je hoort wel eens dat internet 'echt' contact in de weg staat. Maar de chatsessies zijn gesprekken van mens tot mens. Sommige gesprekken hebben wel iets weg van een raadsgesprek zoals geestelijk verzorgers die voeren, maar dan eenmalig en anoniem."

Als je vindt dat je nooit genoeg kunt leren...

...dan kies je de cursus die bij je past op **cursussenHV.nu**

Kritiek op ‘stemadvies’

Moet het Humanistisch Verbond zich wel of niet bezighouden met politiek? Koop Smid vindt van niet. Hij is lid van het Humanistisch Verbond en valt over een artikel in dagblad *Trouw* (3 mei) over de ‘Europese humanistische politieke meetlat’, de inmiddels traditiegetrouwe toets van partijprogramma’s op voor humanisten belangrijke thema’s bij verkiezingen. ‘Bent u humanist en/of wilt u humanistische waarden zwaar laten tellen bij uw stem voor Europa? Dan kunt u volgens het Humanistisch Verbond het beste stemmen op D66 en GroenLinks’, schrijft *Trouw*. Dat schiet bij Smid in het verkeerde keelgat.

Kansel

Hij uit zijn ongenoegen in een mail aan het Humanistisch Verbond. ‘Laat het Humanistisch Verbond zich alsjeblieft niet gaan bemoeien met het stemgedrag van humanisten’, schrijft hij. ‘Logisch dat met een prominent D66’er als voorzitter het stemadvies D66 of GroenLinks luidt. Vroeger werden de kerkgangers vanaf de kansel direct of indirect geadviseerd op welke partij ze moesten stemmen. Nu doet het Humanistisch Verbond hetzelfde. Dit vind ik een zeer onjuiste en bevoogdende benadering van humanisten, leden en niet-leden.’ Smid zegt het stemadvies te zullen negeren.

Een medewerker van het Humanistisch Verbond laat hem in een reactie weten dat de ‘meetlat’ louter infor-

matief is bedoeld, juist om leden te helpen bij het maken van hun eigen keuze. “Wat wij met deze kieswijzer - en de twee eerdere van 2010 en 2012 - beogen is de verkiezingsprogramma’s naast voor ons belangrijke thema’s te leggen en inzichtelijk te maken hoe de diverse partijen denken en zich willen inzetten voor die thema’s”, aldus de medewerker in reactie op Smid. “En met ‘ons’ bedoelen we het landelijk bureau én de leden die met deze thema’s op de Algemene Ledenvergadering hebben ingestemd. We hopen dat deze informatie humanisten kan helpen bij wat zij natuurlijk al doen: beargumenteerd hun eigen keuze maken. Daar gaan wij namelijk vanuit.”

Dienst

In de eigen publiciteit over de kieswijzer is de term ‘stemadvies’ niet in de mond genomen door het Humanistisch Verbond. “Wij hebben een persbericht gestuurd naar verschillende media. Daarin reppen we niet over een stemadvies. Dat *Trouw* dat er wel van heeft gemaakt is natuurlijk voor rekening van die krant.” De suggestie dat de meetlat ‘gekleurd’ zou zijn bestrijdt het Humanistisch Verbond. “Het onderzoek naar de partijprogramma’s en het stemgedrag is zeer zorgvuldig gebeurd en heeft meerdere maanden in beslag genomen. Het is nadrukkelijk niet zo dat de makers van de kieswijzer hun eigen voorkeuren laten meewegen. Veel mensen zijn niet goed op de hoogte van de programma’s van de Europese partijen. Met dit onderzoek hopen wij hen van dienst te zijn.”

Zo’n 6300 mensen vulden de humanistische kieswijzer in voor ze op 22 mei naar de stembus gingen. Door middel van elf stellingen – onder meer over euthanasie, het homohuwelijk, privacy en vrije wetenschapsbeoefening – konden zij hun mening vergelijken met de standpunten van de Nederlandse partijen in het Europees Parlement. Ook

Smid deed dat, zo laat hij desgevraagd weten in een telefoongesprek met een medewerker van het Humanistisch Verbond dat volgt op de mailwisseling. Hij blijft echter bij zijn standpunt. “Het Humanistisch Verbond moet zich met andere zaken bezighouden. Die elf punten horen wel bij het gedachtegoed, maar het leven houdt meer in dan die punten.”

Verder in het nieuws

‘Your Song’, verhalen van militairen, verteld door humanistisch geestelijk begeleiders en gezongen door diverse singer-songwriters. Op tv, radio en in de krant, bij de release van de eerste song begin april. Zie ook pagina 16.

De Baarnsche Courant berichtte op 9, 11 en 25 april 2014 over de jubileumbijeenkomst ter ere van het 65-jarig bestaan van de afdeling Soest-Baarn van het Humanistisch Verbond. Filosoof Joke Hermesen gaf tijdens deze bijeenkomst de lezing ‘Stil de tijd/Karios. Pianist Ivo Janssen speelde delen uit het Canto Ostinato van Simeon ten Holt.

Dagblad *Trouw*, interview met Hanne Laceulle, promovenda aan de Universiteit voor Humanistiek: ‘Sombor niet zo over ouderdom’, 5 mei 2014.

Omroep Human, ‘Dus ik ben’. Ineke de Vries reageert op de denker Aziz Al-Azmeh, 12 mei 2014.

De kieswijzer is te vinden op
humanistischverbond.nl/nieuws.

Wat vindt u?

Moet het Humanistisch Verbond wel of geen kieswijzer maken?
Stuur uw antwoord naar
s.markx@humanistischverbond.nl

Meer weten? Kijk op
humanistischverbond.nl/humedia

humanistischverbond.nl/
marlihuijter

Marli Huijter - arts en bijzonder hoogleraar filosofie

Witte kap

Als iemand vraagt welke voorstelling ik van mezelf op internet heb, moet ik altijd aan het Drosteblik denken. De verpleegster met haar witte kap ziet niet wat wij zien: dat op haar dienblad een kleiner blik staat met daarop haar afbeelding met weer dat blik, en zo ad infinitum. Gezien de populariteit van het Drosteblik zullen afgelopen eeuw miljoenen mensen haar afbeelding in handen hebben gehad. Vermenigvuldigd dat met de herhaling op het blik en de hoeveelheid keren dat zij is bekeken wordt ontelbaar.

Iets soortgelijks gebeurt op internet, maar dan sneller. Een geüploade afbeelding van onszelf (een 'selfie') kan in enkele minuten door miljoenen mensen worden bekeken, gedownload, geprint, gekopieerd en boven het bureau worden gehangen – zonder dat wij dat zelf kunnen zien. Wat doet die mogelijkheid tot supersnelle en oneindige reproductie met onze identiteit?

In zijn essay 'Het kunstwerk in de tijd van zijn technische reproduceerbaarheid' schrijft filosoof Walter Benjamin dat het origineel onvermijdelijk lijdt onder de reproducties. Op een kopie kun je bijvoorbeeld inzoomen, waardoor zaken zichtbaar worden die het origineel niet prijsgeeft. Je kunt ook iets toevoegen aan de kopie, zodat na enige tijd niemand meer weet wat 'echt' was en wat niet. De kopie berooft het origineel bovendien van de context waarin het tot stand kwam. Anders dan het origineel kun je de kopie altijd en overal bekijken. Als gevolg daarvan raakt het origineel iets kwijt van zijn 'aura', zijn oorspronkelijke uitstraling. Dat verlies wordt groter naarmate er meer kopieën zijn.

Wat betekent dit voor de ontelbaar vele kopieën die onbekenden via het internet van onze selfies kunnen maken? Degenen die ze bekijken zullen zich een beeld vormen dat niet alleen afwijkt van de originele foto in de smartphone, maar ook – zeker als het een foto van lang geleden is – van wie we hier en nu zijn. Benjamin heeft gelijk: de vermiljoenvoudiging doet niet alleen afbreuk aan de oorspronkelijke foto, maar ook aan de context en werkelijkheid van het origineel. De enige manier om daar goed mee om te gaan is om voortdurend het potentieel aan aanschouwers voor ogen te houden en slechts die foto's te uploaden die de blik van zo veel vreemden kunnen weerstaan – en die dus niet lijken op foto's die we aan vrienden en geliefden tonen. De cacaozuster laat het al zien: met witte kap en uniform kun je rustig tot in het oneindige bij onbekenden in het keukenkastje staan.

Colofon

Human is het ledenblad van het Humanistisch Verbond. Het verschijnt vier keer per jaar.

Bereikbaarheid

landelijk bureau

Tel.: (020) 521 90 00

E-mail: info@humanistischverbond.nl

Hoofredactie

Lize Alink

Eindredactie

Martijn van der Kooij

Beeldredactie

Roeland Ensie

Correctie

Martine de Wijs

Redactie

Paulien Boogaard

Roeland Ensie

John Min

Esther Wit

(Redactie)adres

Postbus 75490,

1070 AL Amsterdam,

Tel.: (020) 521 90 00

E-mail: human@humanistischverbond.nl

Website

humanistischverbond.nl

Aan deze uitgave werkten mee

Marc van Dijck

Fanny de Groot

Boris van der Ham

Marli Huijter

Martijn van der Kooij

Saskia Markx

Reine Rek

Eric de Rooij

Jan Schrauwen

Linda van Tilburg

Ineke de Vries

Yvonne Zonderop

Foto's* en beeld

Foto's: Jeppe van Pruissen

Illustraties: Floris Tilanus

Vormgeving

KramervanderVeer (art direction); Wilbert Ulaen

Druk

DR & DV Media Services

Uitgave

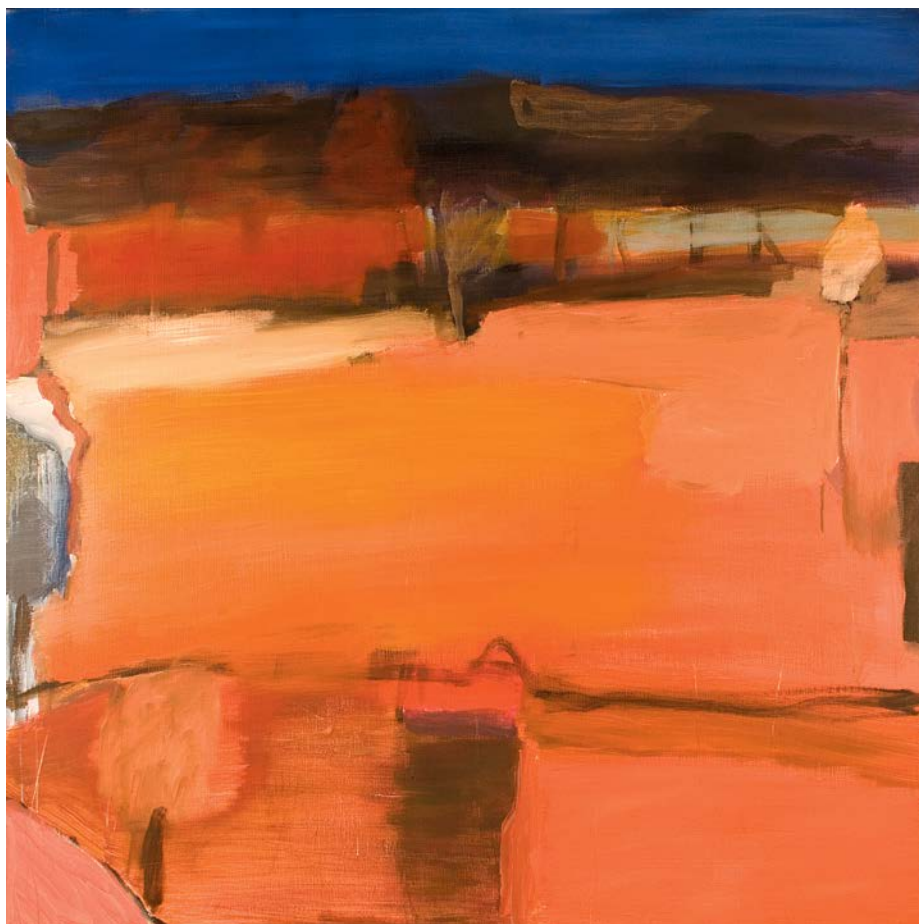
Humanistisch Verbond

* De redactie heeft zich ingespannen de rechthebbenden van alle foto's te achterhalen. Waar dat niet is gelukt, kunnen rechthebbenden zich tot twee maanden na verschijning melden bij de redactie.

HUMANISME EN KUNST

Annette Brattinga - Aeneae Venema

Meer zien of weten? weddepohl.nl.

ken - op doek, paneel of op hand-geschept papier van de traditionele papierfabriek De Middelste Molen in Loenen - voert de schilder ons naar de overweldigende landschappen van Australië: Kimberley, Bushland, Arkaroola. Hier domineert het bij zonsondergang gloeiende rood van de aarde als zelfs de opstijgende stofdeeltjes opvlammen en rood kleuren in de snel zinkende zon.

**‘Kunst drukt
nooit iets
anders uit
dan zichzelf’**

(Oscar Wilde)

De herinneringen aan, zoals ze het daar treffend noemen, de ‘Outback’ van dat continent met onbegrensde vergezichten, werden in het atelier opnieuw landschappen, maar abstracter en opgebouwd uit vele dunne lagen verf, alsof de schilder de aarde met subtiele vormen opnieuw aan het inrichten was. De kunstenaar noemt ze veelzeggend: ‘New Found Landscapes’.

Rob Weddepohl: De ziel in landschappen

Een zakenman verliet in 1982 Apeldoorn, een kunstenaar kwam er een paar jaar later terug. Rob Weddepohl (1934) is een alom gewaardeerd schilder met exposities door het hele land en daarbuiten. Het Apeldoornse CODA Museum wijdde vorig jaar een overzichtstentoonstelling aan hem. Van jongs af aan tekende en schilderde Rob Weddepohl, nam hij professioneel les en ontwikkelde zo een uitzonderlijk kunstenaarschap. Toch werd hij fulltime leidinggevende in het kurkverwerkende familiebedrijf. Een verblijf in Australië waar duurzaam industrieel ontwerpen zijn taak was, bracht het kunstenaarsbloed in een

stroomversnelling. De overweldigende landschappen die hij daarginds zag en schilderde zouden het keerpunt in zijn leven markeren. Veelomvattende inspiratiebronnen bewogen hem tot schilderen en haast vanzelf worden het series. De symfonieën van Shostakovich werden mysterieuze geschilderde ‘klankbeelden’. Ook een prachtige serie is de door de maan ‘Verlichte nacht’, naar de compositie van Schönberg op het gelijknamige gedicht ‘Verklärte Nacht’ van Richard Dehmel. Rob Weddepohl voegde in beeldtaal een intense en indringende dimensie toe. In de titels van de geschilderde wer-

In de twaalfdelige serie ‘Nirwana’ uit 2009, te zien op humanistischverbond.nl, kan Rob Weddepohl in zijn meditatieve zoektocht door zijn innerlijke landschappen worden gevolgd: zoektochten naar de essentie in zichzelf.